

1 2022

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

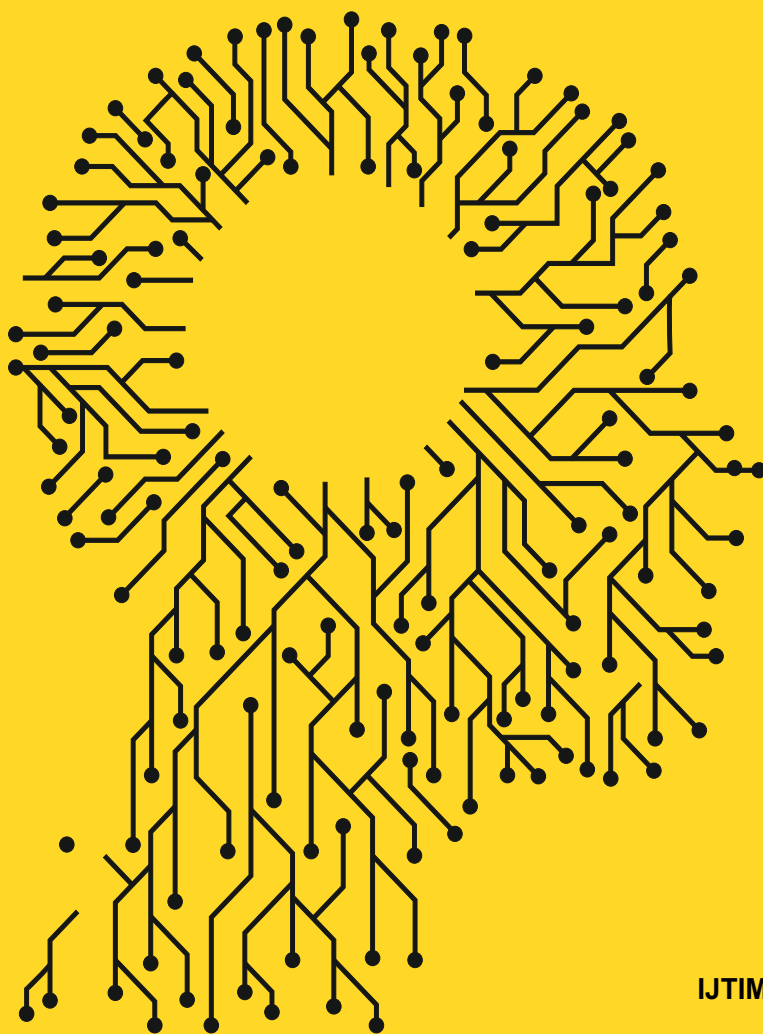
ILMIY AXBOROTLARI НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК

ТАШКЕНТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

SCIENTIFIC BULLETIN

OF THE TASHKENT STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ILMIY-NAZARIY JURNAL
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC-THEORETICAL JOURNAL

ANIQ FANLAR
TABIY FANLAR
FALSAFA
PEDAGOGIKA
PSIXOLOGIYA
IJTIMOIY-GUMANITAR
FANLAR

ISSN 2181-9580

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTLARI
ILMIY-NAZARIY JURNALI

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК
ТАШКЕНТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

SCIENTIFIC BULLETIN
OF THE TASHKENT
STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

2022

1-son

*Jurnal Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2014-yil
30-iyulda №02-00175 raqam bilan ro'yxatga olingan.*

MUNDARIJA

Iskandarov A.Y., Kuchkarov M.A. Kimyoviy masalalarning mazmuni va ularning yechimiga doir yondashuvlar.	4-8
Nasirov A.N. Poetik talqin va ijodiy individuallikning xususiyatlari.	8-14
Уста-Азизова Д.А. Концепция духовно-нравственного воспитания личности посредством культурно-исторических и национальных особенностей.	14-19
Eshonqulova Sh.E. Bo‘lajak o‘qituvchilarning kognitiv faoliyatini shakllantirish.	19-28
Akbarova S.A. Talabalarning ekologik kompetentligini shakllantirish.	28-32
Abralova Z.D. Bo‘lajak ta’lim menejerlarining axloqiy sifatlarini rivojlantirish.	32-36
Azimov A.T. Tairova N.S. Berilgan doiraga tengdosh yoki teng yuzali kvadrat yasash.	37-42
Азимов Т.Д., Муминова Д.С. Возможности использования интерактивной сенсорной доски в организации самостоятельных работ студентов.	43-49
Muradova M.K. Bo‘lajak o‘qituvchilarda partisipativ boshqaruv uslubini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida.	50-54
Shirinova F.A. Nofilologik ta’lim yo‘nalishi talabalari ingliz tilini mustaqil o‘zlashtirishlari uchun aralash ta’lim muhitidagi imkoniyatlar.	54-60
Muslimova Y.Ch. Astronomiya va astrofizikani o‘qitishda virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish.	60-64
Yuldashova S.S. Texnologiya ta’limida didaktik ta’minot tushunchasi, tuzilishi va tarkibiy qismlari.	64-68
Xalilova Z.E. Sharq falsafasida din va ma’rifat masalasi: tarixiy-retrospektiv tahlil.	68-74
Rajabova N.K. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining tadqiqotchilik faoliyatini takomillashtirishga ta’sir etuvchi omillar.	74-80
Морхова И.В. Smart-технологии в образовательном пространстве smart-учреждения.	81-85
Нажмудинова М.Х. Психофизиологические особенности взрослых обучающихся.	86-91
Abdujabbarova F.A. Talabalarni ilmiy izlanishga yo‘naltirishning samarali usullari.	91-97
Bozorova Sh.E. Fizikaviy kimyoni o‘qitishda kreativlik asosida “Evrika” metodini qo‘llash.	97-103

5. Алиев М.Т. Идеи воспитания в трудах Имама Мухаммада Газали: дис. ... канд. пед. Наук. – Душанбе, 2006. – 154 с.
6. Аль-Газали. Воскрешение наук о вере. Правильные весы / пер. с арабского, исследование и комментарий В.В.Наумкина. – М.: Наука, 1980.; Mohamed, Y. Winter's Al-Ghazali on Disciplining the Soul //American Journal of Islam and Society. – Vol.14(4), 1997. – С. 69-85.
7. Алиризо М.Р. Обучение и воспитание в педагогическом учении Абу Хамда Газали // Молодой ученый. 2013, №5(52). – С. 657-660.
8. Abu Nasr Farobiy. Fozil odamlar shahri. – T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1993. – 37 b.
9. Hoshimov K. O'zbek pedagogikasi ontologiyasi. To'ld. va qayta ishlangan 2 nashri. – T.: O'qituvchi, NMIU. 2010. – 424 b.
10. O'zbekiston Milliy Arxivi, fond 2748, 1-ro'yxat, 2479-ish, 10-13-b.
11. O'zbekiston Milliy Arxivi, fond I-47, 1-ro'yxat, 1149-ish, 55 ob- varaq.

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Rajabova N.K. -Buxoro Davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tadqiqotchilik faoliyatini takomillashtirishga ta'sir etuvchi omillar va o'quv -tadqiqot va ilmiy -tadqiqot ishlari mavjud. Ilmiy -tadqiqot ishi deyiladi, chunki uning asosiy maqsadi obyektiv yangilikka ega bo'lgan ilmiy natijalarni olish emas, balki eng oddiy tadqiqot ko'nikmalarini qo'llash qobiliyatidir. Talabalarning tadqiqot faoliyati ko'p hollarda ta'limiydir, chunki uning asosiy maqsadi obyektiv yangilikka ega bo'lgan yangi natijalarga erishish emas (garchi bu ham muhim bo'lsa ham), eng oddiy tadqiqot ko'nikmalarini qo'llash qobiliyatida o'z aksini topgan.

Kalit so'zlar: tadqiqotchilik, talaba, faoliyat, manba, boshlang'ich, sinf, ijodiy, shakllantirish, ijtimoiy, konsepsiya, manipulyativ, subyektiv.

ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Ражабова Н.К. - преподаватель Бухарского государственного университета

Аннотация: В статье рассматриваются факторы, влияющие на совершенствование научно-исследовательской деятельности будущих учителей

начальных классов, а также учебно-научной работы. Научно-исследовательской работой она называется потому, что ее основная цель состоит не в получении научных результатов, обладающих объективной новизной, а в умении применять простейшие исследовательские навыки и умения. Научная деятельность студентов часто носит воспитательный характер, так как ее основная цель заключается не в достижении новых результатов при объективном нововведении (хотя это тоже немаловажно) оно выражается в способности применять простейшие исследовательские навыки и умения.

Ключевие слова: исследование, студент, деятельность, ресурс, первичный, класс, творческий, формирующий, социальный, концептуальный, манипулятивный, субъективный.

FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF RESEARCH ACTIVITIES OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Rajabova N.K. - Teacher of Bukhara State Pedagogical University

Annotation. The article contains factors influencing the improvement of research activities of future primary school teachers and teaching-research and research work. is called research work because its main goal is not to get scientific results that are objectively

Key words: research, student, activity, resource, primary, class, creative, formative, social, conceptual, manipulative, subjective.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik faoliyatini takomillashtirishga ta'sir etuvchi omillar olib borilayotgan ilmiy tadqiqot ishlarining holatini, talabalarning bu faoliyatga munosabatini, unda qatnashish choralari, uning shakllari va texnologiyalari bilan tanishligini aniqlaydi. Bu holatda bizni turli hisobotlar va hujjatlarda mavjud bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining rasmiy ma'lumotlar emas, balki, birinchi navbatda, vaziyatni o'zlari subyektiv baholash kerakligi ko'rsatib o'tilgan.

Bugungi kunda adabiyotlarda tadqiqot faoliyatini aniqlashga har xil yondashuvlar mavjud. Ushbu konsepsiyaga aniqlik kiritish uchun biz bir -biriga bog'liq bo'lgan bir qancha tushunchalarni – "tadqiqot", "tadqiqot faoliyati", "ta'limiy tadqiqot faoliyati" ishlarini ko'rib chiqamiz.

Bu turkumda "tadqiqot" tushunchasi kengroq. tomondan belgilanadi. Obuxov dunyoni, o'zini va o'z o'zini bilishning ijodiy jarayoni sifatida [1].

Pedagogik faoliyat kuzatuv, tajriba, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish orqali tekshirish orqali bilimlarni asoslash zarurati bilan bog'liq. Shu bilan birga, fan "faoliyatning alohida turi sifatida, ilmiy faoliyat natijalaridan barcha subyektiv olib

tashlashga (chiqarib tashlashga) intiladi” bu boshqa faoliyat turlaridan farq qiladi.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari tadqiqot faoliyati - bu ijodiy, tadqiqot muammosini hal qilish va ilmiy tadqiqotning asosiy bosqichlari mavjudligini taxmin qilish bilan bog‘liq o‘quv ishlarini tashkil etish shakllantiriladi. Tadqiqot faoliyatining asosiy ajralib turadigan xususiyati tanlangan hodisani o‘rganishning amaliy metodologiyasi, o‘z materiali (gumanitar sohada, bu asosiy manbalardan olingan ma‘lumot bo‘lishi mumkin), o‘z ma‘lumotlarini tahlil qilish kabi elementlarning mavjudligi eksperimental ishlarning borishi va undan kelib chiqadigan xulosalarni misol tariqasida aytib o‘tishimiz mumkin.

M.A. Slemeneyev ilmiy, ijodiy faoliyatni ikki nuqtayi nazardan statistik (yakuniy natijalar tomondan) va dinamik (ularga erishish jarayoni tomondan) ko‘rib chiqadi. Fanni uning tayyor mahsuloti nuqtayi nazaridan o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, “ilmiy ijodkorlikning eng tipik belgilari olingan bilimlarning yangiligi va ijtimoiy qadriyatidir. Shu asosda, ilmiy ijodkorlik, odatda, yangi, ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan ma‘lumotlarni ishlab chiqarish uchun kognitiv faoliyat sifatida belgilanadi. Bilimlarning yangiligiga havola, ilgari jamiyat tomonidan olingan ma‘lum bir bilim sub'ektining rivojlanishi bilan bog‘liq bo‘lgan reproduktiv kognitiv harakatlarning ijodkorlik sohasidan misol tariqasida ko‘rib chiqishimiz mumkin. Ijtimoiy qadriyatlarni ko‘rsatish ilmiy ijodkorlik bilan obyektiv ravishda to‘g‘ri ma‘lumot olinadigan chegaralarni ajratish uchun zarurdir, bu esa ilmiy va ijodkorlikni cheklaydigan “ijodkorlikka qarshi”, “yolg‘on ijodkorlik”, “afsonaviy” shu tariqa ijtimoiy taraqqiyotni aytib o‘tishimiz mumkin.

Tadqiqot faoliyatining asosiy xususiyatlarini aniqlashtirishga V.S.Nurgaliyevning kognitiv faolligini o‘rganish yordam berishi mumkin [2; 113]. U inson hayotining barcha davrlarida asosiy yetakchi faoliyatni kognitiv faoliyat deb biladi, bu yoshga qarab turli shakllarda namoyon bo‘ladi, masalan, to‘g‘ridan-to‘g‘ri hissiy-shaxsiy muloqot, sub'yektli manipulyativ faoliyat, rolli o‘yin, ta‘lim faoliyatini misol tariqasida aytib o‘tishimiz mumkin.

Kognitiv faollik, V.S. Nurgaliyevning fikricha, atrofdagi dunyoni (tabiatni, jamiyatni, ongini) tanib olishga va o‘z ongini teskari aloqa bilan o‘zgartirishga (tabiat va jamiyatni o‘zgartirishga) qaratilgan, maqsadga muvofiq, vositachi va o‘zgaruvchan insoniy faoliyatdir. So‘zning keng ma‘nosida mehnat, qaror qabul qilish va kognitiv muhim fazilatlar tizimini shakllantirish bilan bog‘liq faoliyat uchun dasturiy va axborot asosiga ega bo‘lib, hayotning muayyan davrlarida shaxsning etakchi faoliyati sifatida aytib ko‘rishimiz mumkin. Bu xususiyatlar bilish faoliyatining shakli sifatida tadqiqot faoliyatiga ham xosdir.

P.V. Kopnin va M.V. Popovichning ta‘kidlashicha, ilmiy faoliyat ilmiy bilimlarni olish, shuningdek, ularni saqlash va tarqatish bo‘yicha ishlarning barcha shakllari va usullarini o‘z ichiga oladi (tushunchalarni shakllantirish, farazlar va

nazariyalarni yaratish, kuzatish, tajriba o'tkazish, olingan natijalarni tasniflash va umumlashtirish).

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, tadqiqot faoliyati insonga xos bo'lgan bilim qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishga yordam beradigan vosita ekanligini tasdiqlashga imkon beradi.

Kasb-hunar ta'limi pedagogikasi va psixologiyasi institutining xalqaro tajribani o'rganish laboratoriyasi tomonidan olib borilgan xorijiy tajribalarning tahlili shuni ko'rsatadiki, ta'lim muassasalari yaqinda birlikka katta ahamiyat berishgan. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ilmiy -tadqiqot ishlariga jalb qilish orqali ilmiy va ma'rifiy tayyorgarlik. Angliya, Germaniya, Fransiya va boshqa mamlakatlarda talabalarni ilmiy tadqiqotlarga majburiy jalb etish davlat va milliy ta'lim standartlarida ko'zda tutilgan.

Bir qator xorijiy olimlarning fikricha, ta'limning eng muhim vazifasi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari amaliy ahamiyatga ega bo'lgan ba'zi ilmiy muammolarni ko'rish, shakllantirish va hal qilish qobiliyatini shakllantirishdir. O'quv jarayonida talaba tadqiqotlarni tashkil qilish va mustaqil olib borish ko'nikmalarini egallashi, faktlarni topishni, solishtirishni, ular o'rtasida aloqa o'rnatishni, umumlashtirish va xulosalar chiqarishni o'rganishi kerak. Buning uchun u turli manbalardan olingan bilimlardan foydalana olishi, olingan ma'lumotni sharhlay olishi, tadqiqot natijalarini to'g'ri shakllantirish va ularni himoya qila olishi kerak. Tadqiqot ishlarida qatnashish talabaning intellektual, kasbiy va umumiy shaxsiy o'sishiga yordam beradi.

Shu nuqtayi nazardan, biz bu yerda ishlatadigan tushunchalarni talqin qilishda xorijiy olimlarning yondashuvlarini ko'rib chiqishga murojaat qilish maqsadga muvofiqdir. "Tadqiqot", "ilmiy tadqiqot", "tadqiqot faoliyati".

Chet elda bu tushunchalar olimlar tomonidan har xil talqin qilinadi. Bu ma'noda, ilmiy tadqiqotlar yangi bilimlarni vujudga keltiradigan asl kashfiyot sifatida tushuniladi. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, "tadqiqot" atamasi allaqachon mavjud bo'lgan bilimlarni yangi nuqtayi nazardan kashf qilishni ham nazarda tutadi.

Xorijiy adabiyotlarda ilmiy tadqiqotlar bu ruxsat etilgan tabiat hodisalari haqidagi faraziy taxminlarni tizimli, nazorat ostida, empirik va tanqidiy o'rganish, degan fikrlar bildiriladi [3]; bu intellektual boshqariladigan ilmiy tadqiqotlar, yangi ma'lumotlarni kashf etish va tizimlashtirish orqali yoki mavjud axborot va amaliyotni ishlab chiqish va yanada xabardor qilish orqali yangi bilimlarni olishga olib keladi.

Tadqiqotlarimiz nuqtayi nazaridan, bir qator Yevropalik olimlarning (Stones E., Satton SR, Vinter R., Zuffiaurre B.) ilmiy asarlarni yozish uchun adabiy manbalarni izlash haqidagi fikrini hisobga olish muhim tadqiqot sifatida ham tushunish mumkin.

Shunday qilib, Yevropada tadqiqot faoliyati keng ma'noda o'quvchilarning

tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga va muayyan bosqichlardan iborat muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatiga yordam beradigan faol o'quv jarayoni sifatida tushuniladi: muammoni aniqlash, mavjud tadqiqotlarni tahlil qilish. mavzu, tadqiqot strategiyasi va kerakli usullarni tanlash, tadqiqot, ma'lumotlarni yig'ish, talqin qilish, ilmiy ish yozish; jarayon, uning asosiy natijasi standart shaklda taqdim etilgan intellektual mahsulotdir.

Hozirgi vaqtda ilmiy va darsdan tashqari vaqtlarda olib boriladigan izlanish-tadqiqot, fanlararo, dizayn, pedagogik, ijodiy va boshqalarni o'z ichiga olgan tadqiqot faoliyatining turlarini aniqlash uchun turli yondashuvlar shakllantirilgan.

Psixologik, pedagogik va sotsiologik adabiyotlarni tahlil qilish o'quvchilarning ijodiy ishlarining asosiy turlarini ma'lum tasniflash imkonini beradi. Ularni quyidagilarga bo'lish mumkin:

Ma'lumot va referat - har qanday muammoni to'liq qamrab olish maqsadida bir nechta adabiy manbalar asosida yozilgan asarlar.

Muammo mavhum - har xil adabiy va hujjatli manbalardan olingan ma'lumotlarni taqqoslashni o'z ichiga oladi, uning asosida berilgan muammoning o'z talqini berilgan.

Tabiiy va tavsiflovchi - hodisani kuzatish va sifat tavsifi.

Ilmiy eksperiment tavsifiga asoslangan eksperimental.

Tadqiqot - bu texnikadan foydalangan holda bajariladigan ishlar, uning yordamida o'z eksperimental materiallarini olib, uning asosida o'rganilayotgan hodisaning mohiyati to'g'risida tahlil va xulosalar chiqariladi.

Bundan tashqari, o'quv -tadqiqot va ilmiy -tadqiqot ishi deyiladi, chunki uning asosiy maqsadi ob'ektiv yangilikka ega bo'lgan ilmiy natijalarni olish emas, balki eng oddiy tadqiqot va ko'nikmalarini qo'llash qobiliyatidir.

Talabalarning tadqiqot faoliyati ko'p hollarda ta'limiydir, chunki uning asosiy maqsadi obyektiv yangilikka ega bo'lgan yangi natijalarga erishish emas (garchi bu ham muhim bo'lsa ham), eng oddiy tadqiqot ko'nikmalarini qo'llash qobiliyatidir.

Ilmiy -tadqiqot faoliyatining ma'nosi shundaki, uni amalga oshirish jarayonida talaba tadqiqot qobiliyatlari va ko'nikmalarining ma'lum bir ro'yxatini o'zlashtiradi: adabiyotlarni mustaqil tanlash, kataloglar bilan ishlash, arxivlar, axborot sharhlari, o'z kartotekalarini tuzish, eslatmalar yozish. adabiyotlar, ilmiy ma'ruzalar bilan omma oldida chiqish, dastur ishlab chiqish va mustaqil tadqiqotlar o'tkazish.

O'quv va tadqiqot va tadqiqot faoliyatini ajratish juda o'zboshimchalik bilan amalga oshiriladi, chunki bu ikkala tur ham bir maqsadga xizmat qiladi o'quvchilarning tadqiqot ishlariga tayyorligini shakllantirish, shu jumladan ularning tadqiqot qobiliyatlarini, mustaqilligini rivojlantirish. Ta'lim va tadqiqot faoliyatining asosiy farqi tinglovchilarning tadqiqot o'tkazishda mustaqillik darajasi va olingan

natijaning yangilik darajasida yotadi [4]. Tahlil shuni ko'rsatadiki, tadqiqot faoliyatining har qanday turi, birinchi navbatda, ijodkorlik texnologiyasini, ijodiy tadqiqot ishining texnikasini o'zlashtirishni nazarda tutadi. Uslubiy jihatdan, barcha turdagi ishlar muammoni (nima uchun bajarilmoqda?), Materialning o'zi, xulosalarni (ular ish natijasida nimaga kelgan?) Shakllantirish uchun tuzilgan. Shunday qilib, har qanday tadqiqot faoliyati quyidagilarni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot faoliyatini tashkil etishning muhim sharti - bu talabalarning uni amalga oshirishga tayyorligining mavjudligi, bu zarur bilimlarni, tadqiqot ko'nikmalarini egallashni, motivatsiyani, mustaqillikni va individual tadqiqot qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Shunga asoslanib, o'quvchilarning tadqiqot faoliyatiga tayyorligi o'quv tadqiqotlarini o'tkazish tajribasini, yangi bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni egallash, ilgari rivojlanganlarni o'qitish, bilimlarni kengaytirish, motivatsiyani rivojlantirish natijasida shakllangan individual tadqiqot imkoniyatlarining mavjudligini anglatadi. va ilmiy jamiyat va jamiyatdagi vaziyatni o'zgartirish.

Yuqoridagi ma'lumotlarni umumlashtirib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tadqiqot faoliyatiga tayyorligining quyidagi modelini taklif qilishimiz mumkin (1 -rasmga qarang). U o'quvchilarning tadqiqot faoliyatiga tayyorgarligini shakllantirish mezonlari va ko'rsatkichlarini hamda ularning bu sohadagi mumkin bo'lgan yutuqlari darajasini o'z ichiga oladi.

Umuman muhim daraja – "O'quv va tadqiqot ishlari" bo'limida ta'lim standartida belgilangan majburiy minimal miqdorni nazarda tutadi. Maxsus daraja bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari innovatsion faoliyat texnologiyasini o'zlashtirishda ijodiy qobiliyatlarini namoyish etish va tartibga solishga qodir bo'lgan qismidir. Talabalarning tadqiqot faoliyatiga tayyorligi muammosi ularning qobiliyatlari rivojlanishi bilan bog'liq va ilmiy adabiyotlarda yoritilgan (E.A. Golubeva, Yu.Z. Gilbux, A.G. Kovalev, V.N. Myasishchev, L.S. Rubinshteyn, J. Teylor, B.M. Teplov va boshqalar).

Qobiliyatlar - bu "bir yoki bir nechta faoliyatning muvaffaqiyati bilan bog'liq bo'lgan individual psixologik xususiyatlar". Ular mavjud ko'nikmalar bilimlar bilan chegaralanib qolmaydilar, balki ularni o'zlashtirishning osonligi va tezligini tushuntira oladilar. "Faqat anatomik va fiziologik xususiyatlar tug'ma bo'lishi mumkin, ya'ni qobiliyatlar rivojlanishining asosi bo'lgan moyillik, shu bilan birga qobiliyatlarining o'zi doimo rivojlanish natijasidir".

Olimlarning ilmiy va texnik faoliyat qobiliyatlarini shakllantirish bo'yicha olib borgan tadqiqotlarini tahlil qilib, ilmiy qobiliyatlarining tarkibiy qismlarini to'liq aniqlaydi:

"favqulodda energiya; topqirlik, zukkolik, halollik, to'g'rilik, o'z -o'zidan paydo bo'lish; faktlar va qonunlarga, kashfiyotlarga ega bo'lishga intilish; axborot

qobiliyatlari; chaqqonlik, eksperimental mahorat; moslashuvchanlik, yangi faktlar va sharoitlarga osongina moslashish qobiliyati; qat'iyatlilik; mustaqillik; hamkorlik qilish qobiliyati; sezgi; ijodiy qobiliyat; rivojlanish va ma'naviy o'sishga intilish; ajablanish, yangi yoki g'ayrioddiy narsaga duch kelganda chalkashib ketish qobiliyati; muammoni to'liq hal qilish, uning holatidan xabardor bo'lish qobiliyati; spontanlik, zudlik bilan; moslashuvchanlik; o'ziga xoslik; har xil fikrlash; yangi bilimlarni tezda egallash qobiliyati; yangi tajribalarga nisbatan sezuvchanlik ("ochiqlik"); aqliy chegaralar va bo'linishlarni osongina yengish qobiliyati; taslim bo'lish, o'z nazariyalaridan voz kechish qobiliyati; ahamiyatsiz va ikkilamchi tashlab yuborish qobiliyati; qattiq ishlash qobiliyati; elementlardan murakkab tuzilmalarni tuzish, sintez qilish qobiliyati; birlashtirish qobiliyati; hodisalarni farqlash qobiliyati; ishtiyoq; o'zini ifoda etish qobiliyati; ichki yetuklik; shubha; jasorat; vaqtinchalik tartibsizlik, betartiblik ta'mi; uzoq vaqt yolg'iz qolish istagi; "Men"ni ta'kidlash; ishonchsizlik; noaniqlik, bag'rikenglik.

Fikrimizcha, har qanday faoliyat uchun qobiliyatlarni shakllantirishning asosiy shartlarini aniqladi. Bu qiziqishning rivojlanishi, boyishi va chuqurlashuvi, uning markazida tadqiqot faoliyatiga moyillik va uni o'zlashtirish zarurati yotadi; ilmiy-tadqiqot faoliyati malakasini oshirish bilan bog'liq bilim va ko'nikmalarning o'sishi; xarakterni rivojlantirish, birinchi navbatda, barqaror irodani tarbiyalash ma'nosida; tadqiqot faoliyatini jamoatchilik ongining mazmuni va o'sishi bilan boyitish; o'ziga va o'z faoliyatining mahsulotiga tanqidiy munosabatni rivojlantirish.

Ta'kidlashimizcha, ma'lum bir rivojlanish bilan, ta'lim va tarbiya muvaffaqiyatini, bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishni belgilaydigan ta'lim qobiliyatining har bir turi tegishli tadqiqot qobiliyatiga aylanishi mumkin. Intellektual ijodkorlik, dizayn, kashfiyotchilik muammolarini ko'rib chiqib, ilmiy va ijodkorligini joriy etishga hissa qo'shadigan turli usul va vositalarni taqdim etdi.

Adabiyotlar

1. Грушников П.А. Работа над словом на уроках русского языка в начальных классах. – Москва: Просвещение, 1973. – 143 с.
2. Дайри Н.Г. Основное усвоить на уроке. Книга для учителя. – Москва: Просвещение, 1987. – 192 с.
3. Львов М.Р. Работа над сочинением в начальных классах. – Москва: Просвещение, 1991. – 248 с.
4. Малявина Т.П. Самостоятельная работа учащихся на занятиях по орфографии. – Москва, 1998. – 215 б.
5. Hoshimov K. O'zbek pedagogikasi ontologiyasi. To'ld. va qayta ishlangan 2-nashri. – T.: O'qituvchi, NMIU. 2010. – 424 b.